

području postoji pluralizam različitih praksi. Kritičnim se ipak pokazuje djelovanje civilnog društva promjenom sustava vrijednosti. Davajući značaj civilnom društvu, civilno se društvo izgrađuje, a time i njegov utjecaj na javne politike.

Primjereni dio vremena sudionici radionice podijeljeni u radne skupine potrošili su na *ad hoc* SWOT analizu cijelog projekta nastojeći analizirati poziciju svih dionika. Istom logikom, u interaktivnom procesu, predložene su preporuke za buduću primjenu ovog projekta. Među preporukama isticala se potreba za fleksibilnijom metodologijom i projektom koji traje godinu dana. Preporučeni su organizirani naponi glede prikupljanja sredstava za provedbu projekta. K tome, istaknuta je potreba za boljom obukom i obrazovanjem organizacije koja će provoditi projekt na nacionalnoj razini. Istaknuta je potreba za dodatnim ulaganjem kako bi se relevantne dionike pridobilo na aktivno sudjelovanje u provedbi projekta.

Drugi dan radionice završio je panel raspravom »Mjerenje civilnog društva«. Dijalog istraživača, teoretičara i praktičara u organizacijama civilnog društva bio je, prije svega, osvrt na koristi koje su dobivene projektom »CIVICUS-ov indeks civilnog društva«. Ovaj je projekt nastao kao dnevna potreba opisivanja civilnog društva i njegovih aktivnosti različitim indikatorima. Mjerenje društvenih fenomena uvijek je rizično. Ovi oblici mjerenja dodatno su rizičniji ako se računa s komparativnošću. U raspravi se naglašavalo da se radi o sudjelujućoj raspravi koja je imala misiju učenja i iz vlastitog iskustva, zatim kontekstualizacije nalaza te onda mogućih usporedbi po analiziranim indikatorima sa sličnim zemljama.

Trećega se dana radionica bavila temom utjecaja koje je projekt ostvario u pojedinim zemljama. Organizacije koje su provodile projekte uglavnom su na dobitku i priskrbile su si značajan ugled te područja novog djelovanja. Organizacijama civilnog društva dana je mogućnost korištenja novih

znanja i informacija, a samo civilno društvo uvelike je sudjelovalo u provedbi projekta. Ostvarene su nove mreže koje su nosivi elementi infrastrukture civilnog društva. Vlade su uglavnom, u različitim razmjerima, pokazale interes za ovaj projekt i sudjelovale u njegovom provođenju. Navedeni su brojni primjeri vlada koje su na različite načine koristile rezultate projekta. Mediji su važni dionici razvoja civilnog društva i na različite su načine koristili rezultate dobivene u projektima pojedinih zemalja. Dio donatora aktivno je podupro projekt i sudjelovao u njegovoj provedbi. Dio donatora je temeljem rezultata projekta u pojedinim zemljama učinio nove strategije potpore razvoju civilnog društva. Drugi su dionici, kao što su gospodarski sektor i akademska zajednica, na dobitku glede provedenih projekta. Akademska je zajednica dobila važan izvor informacija koji može poslužiti kao važan izvor informacija glede obrazovanja o razvoju civilnog društva.

U okviru završne rasprave sudionici su se složili o ključnim problemima s kojima je suočeno civilno društvo širom svijeta, a to su: legitimitet, transparentnost, odgovornost (*accountability*) identitet i vladavina (*governance*).

Na kraju je provedena evaluacija radionice i najavljen je nastavak projekta.

Gojko Bežovan

ENHR KONFERENCIJA: STANOVANJE U EUROPI KOJA SE ŠIRI: TEORIJA, POLITIKA, PRIMJENA I SUDJELOVANJE

Ljubljana, 2.-5. srpnja 2006.

Europska mreža stambenih istraživača održala je godišnju konferenciju u Ljubljani od 2. do 5. srpnja 2006. godine. U radu kon-

ferencije sudjelovalo je oko 360 istraživača iz 37 zemalja. Pored 24 radionice, konferencija je imala šest plenarnih skupova.

Konferencija je započela plenumom »Stambena pitanja u EU: je li to važno?« U okviru ovog plenuma, Kaliopa Dimitrovska Andrews iz Instituta za urbanističko planiranje Slovenije, koji je bio i organizator konferencije, održala je izlaganje o pridruživanju i članstvu Slovenije u EU i utjecaju na stambenu politiku. Ivan Tosics iz Mađarske u opsežnom izlaganju predstavio je interes EU za socijalne probleme u okviru Lisabonske strategije te posebno interesa za stambenu politiku. Dugo se vremena nije uopće htjelo razgovarati o mogućim nadležnostima EU u stambenoj politici jer je to po načelu supsidijarnosti prepušteno zemljama članicama. Međutim, nove zemlje članice na dnevni su red stavile mogućnosti da se iz sredstava strukturnih fondova financiraju i stambeni projekti. Nakon dužih analiza i rasprava prihvaćena je mogućnost da se novim članicama da mogućnost ulaganja u stanovanje, odnosno u urbanu obnovu. Christina von Schweinichen iz UN-ove Europske ekonomske komisije govorila je o vrijednim inicijativama koje je pokrenula ova organizacija u stambenoj politici. Najzapaženiji se dio izlaganja odnosio na Smjernice za socijalno stanovanje.

U drugom plenumu, »EU integracije: socijalne i ekonomske implikacije za stanovanje« zapaženo je izlaganje održao Martin Lux iz Češke o stambenim sustavima u novim i starim članicama EU. Lux je podastro zanimljivu empirijsku, komparativnu evidenciju o razvoju stambenog sustava u novim članicama koje u jednom dijelu pokušavaju slijediti stare članice. Međutim, struktura stambenih statusa s naglaskom na stanovanju u vlastitim stanovima čini nove članice veoma različitim. Mark Stephens iz Škotske ukazao je na pluralizam stambenih financijskih shema s postupnom modernizacijom u tranzicijskim

zemljama. Darinka Cziszka, kao predstavica CECODHAS-a – Europske udruge za socijalno stanovanje iskazala je izvjesne rezerve prema trendovima u socijalnom stanovanju u razvijenim zemljama kao i probleme usporenog razvoja u zemljama novim članicama.

U trećem plenumu »EU regulativa: utjecaj na nacionalne politike i praksu«, u izlaganjima Bengta Owe Birgerssona i Bengta Turnera, obojica iz Švedske, posebno se ukazalo na praksu EU koja je u novije vrijeme postala sve kritičnija prema zemljama koje imaju univerzalni sustav socijalnog stanovanja. Naime, dio zemalja, kao na primjer Nizozemska, imaju prevelik udio socijalnih stanova i u njima često stanuju pripadnici bolje stojećih srednjih slojeva. U dijalogu su ilustrirani razmjeri rasprava na ovu temu s naglaskom na činjenicu kompeticije koja se u EU preferira i gdje se traži jasno razdvajanje različitih subvencija.

Drugi je paralelni plenum »EU stambena istraživanja«, poslije izlaganja Petera Boelhouwera i Els van Scie iz Nizozemske te Per Ahrena iz Norveške, raspravljao o primjenjivosti stambenih istraživanja i komparativnim istraživanjima koja se financiraju na razini EU.

Četvrti plenum »Promjene u stanovništvu: demografija, mobilnost i stanovanje« imao je tri izlaganja. Dragana Avramov govorila je o rezultatima komparativnog istraživanja i projekcijama razvoja stanovništva u europskim zemljama. Posebno se ukazalo na buduće gubitke stanovništva i izrazito starenje. Clara Mulder iz Velike Britanije prezentirala je rezultate istraživanja o povezanosti demografske i stambene politike. Bernard Müller iz Njemačke predstavio je prognoze razvoja stanovništva u Njemačkoj s potrebom uvoza radne snage i reperkusija na nove trendove urbanizacije.

Peter Englund iz Švedske, Dinana Kasparova i Geoff Meen iz Velike Britanije

u okviru petog plenuma »Stan: sigurna ili nesigurna investicija?« ukazali su na značaj stana i stanovanja kao životne investicije koja podliježe različitim rizicima. Stan se sve više vidi životnom investicijom koja bi trebala jamčiti pristojan standard života u starosti. Dakle, računa se da se stan može prodati ili založiti za dobrobit vlasnika u starosti.

Konferencija je završila šestim plenumom »Stanovanje za kompetitivnu Europu« u kojem su izlaganja podnijeli Christine Whitehead iz Velike Britanije, Alina Muziol-Weclawowicz iz Poljske te Freek Spinnewijn iz udruge FEANTSA iz Bruxellesa koja zagovara prava beskućnika. Rasprava je pokazala postojanje značajnih razlika stambenih prioriteta u Europi s naglaskom na zauzetosti stambenih istraživača na nacionalnoj i europskoj razini. Posebno su istaknuti problemi učinkovitosti i djelotvornosti nekih zrelih stambenih sustava i potrebe da se s kritičnošću preuzimaju takve ideje u tranzicijskim zemljama. Na istraživanju problema beskućništva u EU-25 pokazano je da se radi o rastućem socijalnom problemu te o potrebi usklađenih stambenih politika koje bi dale primjerene odgovore.

Među radionicama korisno je istaknuti slijedeće: Stambena i urbana politika u istočnoj Europi; Stambene financije; Stanovanje i životni uvjeti starijih; Stanovanje i socijalna teorija; Stambena ekonomija; Stanovanje i urbani procesi - prema održivoj zajednici; Socijalna politika, beskućnici i stambena isključenost; Institucionalne i organizacijske promjene u europskom socijalnom stanovanju; Siromašna susjedstva; Pravni aspekti stanovanja, zemljišne politike i planiranja; Stanovanje u vlastitim stanovima i razvoj socijalne politike; Dinamika stambenog tržišta; Manjinske etničke skupine i stanovanje.

Jedna od aktivnijih radionica »Stambena i urbana politika u Istočnoj Europi«

zaokupila je pažnju pretežito istraživača iz tranzicijskih zemalja te kruga zapadnih istraživača koji sudjeluju u stambenim istraživanjima na istoku. Ova se radionica tradicionalno organizira poduzetnošću mađarskih kolega iz Metropolitan Research Institute - Budimpešta.

Hugo Priemus iz Nizozemske održao je izlaganje »Europska politika i nacionalni stambeni sustavi« te pokazao povezanost postojećih stambenih politika u razvijenim zemljama s onima u tranzicijskim zemljama. EU će postepeno donositi različite mjere i standarde kojih će se trebati držati i tranzicijske zemlje.

Wolfgang Amann iz Austrije u izlaganju »Javno najamno stanovanje za srednje slojeve - izazovi javno privatnog partnerstva« ilustrirao je neke ključne probleme stambenih politika i uloge koju igraju javni najamni stanovi. Polazi se od čvrstih pretpostavki da bi ovaj segment stambenog fonda mogao pomoći u prevladavanju stambenih kriza tranzicijskih zemalja.

Sasha Tsenkova iz Kanade predstavila je rezultate opsežnog istraživanja u izlaganju »Stambena politika i stambena tržišta u jugoistočnoj Europi: nacije vlasnika stanova«. Ovo je istraživanje financirala Razvojna banka Vijeća Europe. U krugu ovih zemalja u stambenoj politici značajno odskaače Hrvatska, te donekle Rumunjska i Bugarska. Stambeni krediti u Hrvatskoj iznose čak 12% BDP-a, i 20 puta su veći nego u Bosni i Hercegovini, odnosno 60 puta veći nego u Makedoniji ili Srbiji. U većim zemljama ove politički konstruirane regije sustav stambenih politika se urušio i ne postoje nikakvi izgledni stambeni programi.

Gojko Bežovan je u izlaganju »Programi stambenih doplatka u Hrvatskoj kao dio rezidualnog socijalnog režima« iznio relevantne činjenice važne za razumijevanje ovog modela te ga usporedio s drugim srednjoeuropskim tranzicijskim zemlja-

ma. Sustav stambenih doplataka odnosno, subvencije najamnina i troškova stanovanja, u Hrvatskoj je nerazvijeniji nego u ostalim zemljama regije. Upozoravajuće je da hrvatska kućanstva u strukturi potrošnje kućanstava imaju i znatno niži udio stambene potrošnje.

Petr Sunega iz Češke u izlaganju »Učinkovitost stambenog financiranja u Republici Češkoj« iznio je rezultate komparativnih istraživanja češkog financijskog sustava u odnosu na zemlje EU.

Anneli Kahrik iz Estonije u izlaganju »Rezidencijalna dinamika u suburbanim naseljima Tallina« aktualizirala je procese suburbanizacije i uglavnom mlađih kućanstava koja se javljaju kao predvodnici u novim inicijativama gradnje naselja obiteljskih kuća na rubovima urbane zone u Tallinu.

Arild Holt Jensen predstavio je rezultate višegodišnjeg komparativnog istraživanja u izlaganju »Inicijative susjedstva i njihova transferabilnost u Europi«. Naglasak je stavljen na projekte urbane obnove koji su uspješno primijenjeni u razvijenim zemljama, a sada ih se transferira u tranzicijske zemlje. Ovi projekti računaju na sudjelovanje građana i izgradnju civilnog društva koje preuzima značajnu ulogu u ovim projektima.

U okviru radionice »Socijalna politika, beskućnici i stambena isključenost« predstavljani su rezultati višegodišnjeg projekta koji se odvijao u devet europskih gradova. Projekt je bio usmjeren na integrirane oblike suradnje između lokalnih vlasti, stambenih organizacija te pružatelja usluga socijalne skrbi. Projekt je poduprla EU u okviru programa modela otvorene koordinacije za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti u zemljama članicama. Istaknuta je potreba osiguranja pristojnog i priuštivog stanovanja kao ključnog prioriteta u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

Rasprave u radionici »Institucionalne i organizacijske promjene u europskom socijalnom stanovanju« upozorile su na trend institucionalnih promjena u kojem država i lokalne vlasti sve veće ovlasti glede socijalnog stanovanja prenose na neprofitne stambene organizacije.

Dina Ožić Bašić održala je izlaganje »Identitet mjesta i društvo znanosti u gradu Splitu« te time doprinijela vidljivosti hrvatskih istraživača na ovoj konferenciji.

Organizatorima konferencije treba uputiti čestitke na dobro obavljenom poslu. Slovenija ima brojnu i veoma aktivnu, interdisciplinarnu skupinu stambenih istraživača koja je na ovom skupu podnijela desetak izlaganja. Na konferenciji su i dalje dominirali skandinavski, britanski i nizozemski istraživači. Relativno mala je bila skupina istraživača iz tranzicijskih zemalja.

Glede važnih razvojnih stambenih pitanja istaknutih na ovoj konferenciji važno je naglasiti činjenice o interesu EU za razmjere socijalnog stanovanja kako se ne bi narušila tržišna kompeticija. U slučaju Poljske, Europski sud za ljudska prava, na prijedlog vlasnika stanova u kojima stanuju zaštićeni najmoprimci, zauzeo je stav o potrebi zaračunavanja najamnina koji vlasnicima neće pričinjavati gubitke. Važna je i spomenuta činjenica o mogućnostima financiranja stambenih projekata iz sredstava strukturalnih fondova za nove članice EU.

Konferencija je bila dobro mjesto upoznavanja s novim istraživanjima, novim publikacijama i poduzetnim istraživačima koji žele istraživanja proširiti i na tranzicijske zemlje.

Konferencija Europske mreže stambenih istraživača 2007. godine bit će organizirana u Rotterdamu.

Gojko Bežovan